

СЕКЦІЯ 5 КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 004.67.77-043.84:[343.98:355.012]
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2025-1-6>

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стратонов Василь Миколайович,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
професор кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету
Stratonov@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7548-0630

Статтю присвячено стану і перспективам використання електронних інформаційних систем у розслідуванні воєнних злочинів та військових правопорушень під час дії воєнного стану. Актуальність теми зумовлена потребами практики, оскільки чисельна кількість воєнних злочинів та військових правопорушень значно зросла, про це свідчать показники ЄРДР, а також нагальною необхідністю ефективного розслідування та притягнення до відповідальності винних осіб. Необхідно зауважити, що до таких видів кримінальних правопорушень проявляється високий суспільний інтерес.

Мета. Мета цієї статті полягає у комплексному аналізі актуального стану використання електронних інформаційних систем і перспективних напрямів їх застосування для ефективного розслідування воєнних злочинів у сучасних реаліях воєнного стану.

Методи. З метою отримання достовірних результатів у процесі дослідження були використані такі методи: логічно-структурний, який дозволив логічно та послідовно викласти науковий матеріал, індукції й дедукції, формально-логічний метод та аналізу і синтезу, що дозволили провести певні узагальнення на основі вже проведених досліджень, порівняльно-правовий метод використовувався для формування та закріплення окремих понять, метод логічного узагальнення дозволив сформулювати висновки.

Результати. Автором висвітлено питання визначення категорії «воєнні злочини», здійснено аналіз актуального стану використання електронних інформаційних систем органами розслідування «воєнних злочинів» та «військових правопорушень», а також наведено перспективні напрями потенційного використання цифрових інструментів у розслідуванні воєнних злочинів.

У статті наведено **висновки** щодо активного використання електронних інформаційних систем, які використовуються в процесі розслідування воєнних злочинів та військових правопорушень, зокрема для збирання та зберігання доказів, пошуку та систематизації інформації і складання процесуальних документів тощо. Окрім цього, автором запропоновано розширити сферу використання електронних інформаційних систем, зокрема для застосування технологій хмарного зберігання інформації, проведення розпізнання особи за зовнішністю або голосом, проведення дистанційної комунікації між органами досудового розслідування, судом та міжнародними інстанціями, систематизації та індексування доказів, збирання інформації з відкритих джерел.

Ключові слова: електронні інформаційні системи, воєнні злочини, військові правопорушення, досудове розслідування, кримінальна юстиція, кримінальне провадження.

CURRENT DIRECT VICTORY OF ELECTRONIC INFORMATION SYSTEMS IN THE MINDS OF THE MILITARY STAN

Stratonov Vasyl Mykolayovych,
Doctor of Juridical Sciences, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Professor at the Department of National, International Law and Law Enforcement
Kherson State University
stratonov@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7548-0630

The article is devoted to the study of the current state and prospects of using electronic information systems in the investigation of war crimes and military offenses during martial law. The relevance of the topic is driven

by practical needs, as the number of war crimes and military offenses has significantly increased, as evidenced by the data from the Unified Register of Pre-Trial Investigations. Additionally, there is an urgent necessity for effective investigations and bringing perpetrators to justice. Furthermore, these types of criminal offenses attract high public interest.

Objective. The purpose of this article is to conduct a comprehensive analysis of the current state of electronic information systems and the prospects for their application in the effective investigation of war crimes under the conditions of martial law.

Methods. To obtain reliable results, the study used the following methods: the logical-structural method, which allowed for a logical and sequential presentation of scientific material; induction and deduction; formal-logical methods; as well as analysis and synthesis, which made it possible to generalize the findings of previous studies. The comparative legal method was applied to develop and clarify specific concepts, while the method of logical generalization was used to formulate conclusions.

Results. The author explores the definition of the category of "war crimes", analyzes the current state of electronic information systems used by investigative bodies for war crimes investigations, and highlights promising areas for the potential use of digital tools in such investigations.

The article concludes that electronic information systems are actively utilized in the investigation of war crimes, particularly for collecting and storing evidence, searching for and systematizing information, and drafting procedural documents. Additionally, the author suggests expanding the scope of electronic information systems, particularly through the application of cloud storage technologies, facial or voice recognition systems, remote communication between pre-trial investigation bodies, courts, and international institutions, as well as the systematization and indexing of evidence and the collection of information from open sources.

Key words: electronic information systems, war crimes, military offenses, pre-trial investigation, criminal justice, criminal proceedings.

Вступ. Відповідно до відкритих даних станом на грудень 2024 року на території України скоєно більше 154 000 воєнних злочинів і злочинів агресії за період з початку повномасштабного вторгнення (Офіс Генерального прокурора, 2024).

Не буде перебільшенням сказати, що фокус системи кримінальної юстиції України звернений на ефективне розслідування таких злочинів у найкоротші терміни, однак реалії військового стану в країні створюють такі обставини, за яких надзвичайно важливим є документування і фіксація воєнних злочинів на етапі розслідування задля оптимізації роботи органів кримінальної юстиції.

Застосування електронних інформаційних систем під час розслідування кримінальних правопорушень не є нововведенням, така практика є поширеною і відповідає вимогам часу. Однак питання використання електронних засобів для розслідування воєнних злочинів, природно, стало гостро актуальним після повномасштабного вторгнення. Нині слідчі, експерти та прокурори широко використовують електронні інформаційні системи у досудовому розслідуванні, зокрема ЄРДР, онлайн-платформи для зберігання доказів скоєння воєнних злочинів, ексель-таблиці для систематизації інформації, гугл-диски для її зберігання та інші можливості цифрових інструментів. Актуальність теми цього дослідження вмотивована тим, що ефективне розслідування воєнних злочинів і покарання винних осіб є необхідним процесом для встановлення справедливості, а тому має високий суспільний інтерес.

Стан розробки. Вітчизняні науковці звернули увагу на проблеми розслідування воєнних злочинів саме після початку повномасштабного вторгнення, коли кількість таких правопорушень почала зростати у геометричній прогресії. Серед інших актуальних тем ми виокремлюємо праці, присвячені застосуванню електронних інформаційних систем у розслідуванні воєнних злочинів.

Комплексне дослідження використання електронних інформаційних систем у діяльності експертів-криміналістів під час розслідування воєнних злочинів здійснив В. Шевчук. Цікавою є теза науковця про вимушеність органів досудового розслідування «балансувати між швидкістю та повнотою розслідування, оскільки для обох показників бракує ресурсів та доказів, їх правильного та якісного документування» (Шевчук, 2023).

Висвітлює питання О. Дуфенюк, яка розглядає розслідування воєнних злочинів з точки зору логістичного та криміналістичного забезпечення, зокрема, авторка наголошує на необхідності розробки засад планування розслідування воєнних злочинів, оптимізації роботи з цифровими та документальними джерелами криміналістичної інформації (Дуфенюк, 2022).

Актуальним є дослідження М. Капустіної, Є. Демидової та К. Латиш, яке презентує аналіз електронних інформаційних систем, що використовуються для фіксування і зберігання доказів воєнних злочинів, та онлайн-платформ для документування воєнних злочинів (Капустіна, Демидова, Латиш, 2023).

Досліджує напрями використання штучного інтелекту в розслідуванні воєнних злочинів і В. Орлов, виокремлюючи такі напрями, як: аналіз великих обсягів даних, обробка тексту, розпізнавання образів, аналіз соціальних мереж, автоматизоване розпізнавання обличчя, аналіз аудіо та відео, автоматизоване зіставлення доказів (Орлов, 2023).

Проводить дослідження застосування інформаційних систем Г. Авдеева, яка розглядає їх у межах «цифрової криміналістики», в тому числі для пошуку та аналізу цифрових слідів, аналізу даних, збирання доказової інформації у цифровому середовищі (Авдеева, 2022).

Висвітлені нами наукові праці є дослідженнями певних фрагментів застосування електронних інформаційних систем у розслідуванні воєнних злочинів. Окрім того, необ-

хідно зважати на динамічний характер досліджуваного питання і його високе суспільне значення. Щоб повноцінно розкрити тему статті, перед автором поставили такі завдання: визначити поняття та ключові ознаки воєнних злочинів; розкрити актуальний стан використання інформаційних систем у розслідуванні такої категорії злочинів, окреслити потенційно ефективні напрями розширення застосування електронних інформаційних систем у досудовому розслідуванні воєнних злочинів.

1. Поняття та ознаки воєнних злочинів

Перш ніж перейти безпосередньо до досліджуваного питання, варто окреслити межі об'єкта цього дослідження. Так, Кримінальний кодекс України (надалі – КК) не містить поняття воєнних злочинів, проте Розділ XIX особливої частини КК наводить перелік *військових кримінальних правопорушень* (Кримінальний кодекс України, 2001).

Відзначимо, що у доктрині кримінального права сформувався декілька концептуальних підходів до співвідношення понять «військові злочини» та «воєнні злочини»: вживання поняття «військові злочини» та «воєнні злочини» як синоніми; розуміння поняття «воєнний злочин» як більш загального поняття, що охоплює і поняття «військові злочини»; розмежування понять «військові злочини» та «воєнні злочини» з огляду на різний об'єкт правопорушення (Шевчук, 2023).

У цьому дослідженні ми прихильні до останньої концепції розмежування понять «воєнні злочини» і «військові злочини» як за різним об'єктом правопорушення, так і за суб'єктом складом (склад військових кримінальних правопорушень характеризується спеціальним суб'єктом). Для усунення двозначності зазначимо, що категорія військових кримінальних правопорушень не входить у межі нашого дослідження.

Більшість вітчизняних правників дійшли консенсусу, що під категорію воєнних злочинів підпадають склади кримінальних правопорушень, визначені у статті 438 КК «Порушення законів та звичаїв війни», яка містить у собі перелік чотирьох складів воєнних злочинів, і потім зазначає «та інші порушення законів та звичаїв війни» (Кримінальний кодекс України).

На думку О. Герасімова та інш., це положення відсилає до всього масиву міжнародних правових норм, які нині існують, як у межах гуманітарного права, так і в межах міжнародного права прав людини (Герасимів, Марко, Ряшко, 2023). Своєю чергою О. Кравчук та М. Бондаренко зазначають, що стаття 438 КК є нормою із «бланкетною диспозицією», що містить пряме посилання на міжнародне право та звичаї (Кравчук, Бондаренко, 2022). Таким чином, воєнний злочин можна визначити як серйозне порушення міжнародного гуманітарного права (законів і звичаїв війни), за скоєння якого передбачена кримінальна відповідальність на національному та міжнародному рівнях (Сокуренько, 2023: 8, Стратонов, 2023: 25–56).

Із точки зору правозастосування категорія воєнних злочинів детально розкрита у Стан-

дартах розслідування воєнних злочинів, розроблених під егідою Офісу Генерального прокурора України як методологічне керівництво з розслідування воєнних злочинів для слідчих і прокурорів (Стандарти розслідування воєнних злочинів, 2023).

Відповідно до Стандартів воєнні злочини є одним із чотирьох видів міжнародних найтяжчих злочинів, закріплених у Римському статуті Міжнародного кримінального суду, це серйозні порушення законів та звичаїв, що застосовуються в міжнародних та неміжнародних збройних конфліктах у встановлених межах міжнародного права. Зазначається, що КК України замість поняття «воєнні злочини» використовує термін «порушення законів та звичаїв війни» у контексті статті 438 КК України, що підтверджує тезу, висунуту науковою спільнотою.

Так, ця стаття містить невичерпний перелік кримінальних правопорушень, при цьому окремо визначає деякі спеціальні та особливі форми скоєння злочину: а) жорстоке поводження з військовополоненими; б) жорстоке поводження з цивільним населенням; с) вигнання цивільного населення для примусових робіт; d) розграбування національних цінностей на окупованій території; e) застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом; f) ті самі діяння, якщо вони поєднані з умисним вбивством (Стандарти розслідування воєнних злочинів, 2023).

Серед ключових ознак воєнних злочинів науковці відзначають такі:

- не мають терміну давності;
- мають «широку альтернативність кримінально караних дій» (Кравчук, Бондаренко, 2022);
- розслідування воєнних злочинів підпадає під змішану юрисдикцію (національна та юрисдикція МКС);
- процесуальне керівництво досудовим розслідуванням воєнних злочинів здійснює Генеральна прокуратура, злочини реєструються та розслідуються спеціальними підрозділами Служби безпеки, Національної поліції та Державного бюро розслідувань, органами прокуратури (Козьменко, Лебідь, Крапивін, Войнова, Сапожнікова, 2023: 24).

2. Сучасний стан використання електронних інформаційних систем у розслідуванні воєнних злочинів

Розслідування воєнних злочинів пов'язане з деякими особливостями, у тому числі із веденням активних бойових дій та відсутністю доступу до територій, де було скоєно злочини, які ускладнюють роботу правоохоронних органів і зумовлюють виникнення проблем на етапі здійснення досудового розслідування щодо проведення окремих процесуальних дій, прийняття та оформлення процесуальних рішень, відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, удосконалення системи захисту свідків, потерпілих, фахівців, що працюють з такою категорією справ, зміни строків розслідування такої категорії справ (Герасимів, Марко, Ряшко, 2023). Перелічені проблеми можна частково вирішити за рахунок використання електронних інформаційних систем у розслідуванні воєнних злочинів.

Окрім названих факторів, до чинників, які актуалізують використання електронних інформаційних систем під час розслідування воєнних злочинів, ми відносимо:

1. Особливості здійснення кримінального провадження в умовах надзвичайного стану (в тому числі воєнного стану).

Такий чинник говорить про об'єктивні умови здійснення кримінального провадження і фактори, які на нього впливають: фізична небезпека, обмежений доступ і компетенція органів кримінального провадження на непідконтрольних територіях, де вчинено правопорушення, особливості правового регулювання тощо (Гловюк, Дроздов, Тетерятник, Фоміна, Рогальська, Завтур, 2022).

2. Великий обсяг інформації.

Робота слідчого полягає в аналізі інформації і відокремленні з великого масиву даних «криміналістично значущої» (Гловюк, Дроздов, Тетерятник, Фоміна, Рогальська, Завтур, 2022). Інформація повинна мати низку характеристик, одна з яких – системність. Системність інформації означає систематичний збір даних, їх оновлення та упорядкування, створення певних видів обліку інформації (Капустіна, Демидова, Латиш, 2023). Ці процеси значно оптимізуються за рахунок використання електронних інформаційних систем – реєстрів, онлайн-архівів, програм для обробки відео- і аудіоінформації тощо.

3. Брак часу і ресурсів, необхідність економії.

Такий чинник чи не найбільше демонструє ті позитивні зрушення, які створює використання цифрових інструментів у досудовому розслідуванні; до прикладу, економія часу і ресурсів досягається за допомогою використання шаблонів процесуальних документів, автоматичного пошуку інформації за заданими параметрами, використання технологій розпізнавання обличчя, переведення аудіозапису у текстовий формат тощо.

4. Міжнародне співробітництво

Як ми зазначали вище, воєнні злочини підсудні як національним правоохоронним органам, так і міжнародним інстанціям. До прикладу, Міжнародний кримінальний суд 2 березня 2022 року відкрив провадження щодо розслідування воєнних злочинів, які належать до його компетенції, скоєних на території України (International Criminal Court). За таких обставин докази, зібрані українськими правоохоронними органами у процесі досудового розслідування воєнних злочинів, можуть бути використані міжнародними органами кримінальної юстиції. Обмін інформацією здійснюється за допомогою електронних інформаційних систем. Особливості співпраці національних правоохоронних органів із МКС визначено Розділом IX-2 Кримінального процесуального кодексу України (Стратонов, 2024: 617–626).

Нині органи досудового розслідування використовують цифрові системи і платформи у розслідуванні воєнних злочинів, зокрема платформу WarCrimes, розроблену за підтримки Офісу Генпрокурора України (Грачова, Лук'янчиков, 2022). Ця платформа, що також доступна у вигляді мобільного

застосунку, зберігає фото- та відеофіксацію будівель, що отримали ураження через вторгнення рф в Україну. По суті, це є електронний архів доказів злочинних дій, які здійснила рф в Україні, які сприятимуть притягненню військового керівництва та солдатів російської армії до юридичної відповідальності за принципами вітчизняного та міжнародного кримінального судочинства (LSE Human Rights Blog, 2023: 324).

Окрім такої платформи, прикладами використання електронних інформаційних систем у розслідуванні воєнних злочинів слугують: інформаційна система «Книга катів українського народу»; електронний реєстр геномної інформації людини; єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин; аналітичний додаток «Воєнні злочинці РФ» (Капустіна, Демидова, Латиш, 2023), та інші онлайн-платформи для фіксації злочинів російської федерації проти цивільного населення України (портал RussianWarCriminals, чат-бот WarCrime Міністерства юстиції України, чат-бот Держекоінспекції для документування злочинів проти довкілля тощо).

Інший влучний приклад – розпізнавання осіб за допомогою американської системи Clearview AI, яка використовує базу даних з 10 млрд фотопортретів (у т.ч. із соціальних мереж) і за допомогою якої встановлено особи окремих злочинців-військових РФ за їхніми фотознімками та фотороботами (Авдеєва, 2022).

Відповідно до Стандартів розслідування воєнних злочинів тривіальними інструментами для упорядкування доказів є: створення спільного робочого простору (наприклад, гугл-диск чи загальна мережева папка в корпоративній мережі); використання ексель-таблиць; використання карти населеного пункту (достатнього масштабу) із нанесенням необхідних відміток про місця скоєння злочинів, зони перебування відповідних військових підрозділів, місця виявлення ключових доказів тощо, відповідних змін за часовий період, що опрацьовується (Стандарти розслідування воєнних злочинів, 2023).

3. Перспективні напрями застосування електронних інформаційних систем

Досудове розслідування воєнних злочинів може доповнюватись іншими прикладами застосування електронних інформаційних систем у перспективі. До прикладу, пошук і обробка даних із відкритих джерел за допомогою спеціальних технологій (наприклад, технології пошуку розвідувальних даних з відкритих джерел – OSINT, програми із визначення GPS локації) є інструментами, які використовують у повсякденній роботі неурядові організації та угруповання дослідників Truth Hounds, Human Rights Watch, Bellingcat тощо. Зібрану інформацію вони передають до правоохоронних органів України і до МКС (Шевчук, Авдеєва, 2023). Такий напрям дослідження інформації і збирання доказів із відкритих джерел є перспективним з точки зору застосування у діяльності органів досудового розслідування, однак потребує розробки і законодавчої регламентації, особливо у частині оцінки таких доказів.

Природно, що одним із перспективних напрямів використання інформаційних систем у розслідуванні воєнних злочинів є застосування штучного інтелекту, про що говорять дослідження українських науковців. Вочевидь, до переваг використання штучного інтелекту можна віднести підвищення ефективності, швидкості й об'єктивності розслідування, забезпечення доступу до великих обсягів даних, виявлення закономірностей, які не очевидні для людини.

Серед основних напрямів використання штучного інтелекту В. Шевчук та Г. Авдєєва визначають аналіз супутникових знімків, аналіз великого обсягу відео- та фотоматеріалів, які були зняті на місцях скоєння воєнних злочинів, ідентифікацію підозрюваних та свідків, аналіз даних з медичних закладів, розпізнавання обличчя (Шевчук, Авдєєва, 2023).

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що електронні інформаційні системи доволі активно використовуються у процесі розслідування воєнних злочинів, зокрема для збирання та зберігання доказів, пошуку та систематизації інформації і складання процесуальних документів.

З нашої точки зору, перспективними напрямками використання електронних інформаційних систем у розслідуванні воєнних злочинів також є:

- застосування технологій хмарного зберігання інформації щодо кримінального провадження з метою швидкого відновлення втраченого провадження відповідно до ч. 14 ст. 615 КПК;

- проведення розпізнавання особи за зовнішністю або голосом, іншими фізіологічними особливостями за допомогою спеціальних застосунків;

- проведення дистанційної комунікації між органами досудового розслідування, судом та міжнародними інстанціями, створення спільної платформи для обміну інформацією, знаннями та досвідом, а також для упорядкування стандартів та методології досудового розслідування воєнних злочинів;

- використання електронних інформаційних систем для систематизації та індексування доказів – складання короткого опису кожного доказу для швидкого пошуку;

- використання цифрових інструментів для збирання інформації з відкритих джерел та її аналізу на предмет доказовості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення РФ. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 10.12.2024).
2. Шевчук В.М. Криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів: цифровізація, інновації, перспективи. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-302-6-35> (дата звернення: 10.12.2024).
3. Дуфенюк О.М. Розслідування воєнних злочинів: логістичні, криміналістичні та судово-медичні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*, № 4/2022, с. 369–375. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/88> (дата звернення: 10.12.2024).
4. Капустіна М.В., Демидова Є.С., Лагиш К.В. Використання сучасних інформаційних технологій при розслідуванні воєнних злочинів. *Юридичний науковий*

електронний журнал, № 4/2023, с. 564–566. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/134> (дата звернення: 10.12.2024).

5. Орлов В. Застосування штучного інтелекту у розслідуванні воєнних злочинів. *Протидія кримінальним правопорушенням на деокупованих територіях* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 27 жовтня 2023 року). Кропивницький, 2023. 172 с. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10474659> (дата звернення: 10.12.2024).

6. Авдєєва Г.К. Проблеми використання засобів цифрової криміналістики при розслідуванні воєнних злочинів. *Використання цифрової інформації в розслідуванні кримінальних правопорушень* : матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу, м. Харків, 12 груд. 2022 р. / електрон. наук. вид., редкол.: В.Ю. Шепітько (голова), Г.К. Авдєєва, М.О. Соколенко; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України, Лаб. «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю». Харків : Право, 2022. 104 с. DOI: <https://doi.org/10.31359/978-966-998-460-9> (дата звернення: 10.12.2024).

7. Кримінальний кодекс України : Кодекс України, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 28.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n3027> (дата звернення: 08.12.2024).

8. Гарасимів О.І., Марко С.І., Ряшко О.В. Як покарати воєнних злочинців в Україні: механізми відновлення справедливості. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-302-6-8> (дата звернення: 10.05.2024).

9. Кравчук О., Бондаренко М. Досудове розслідування воєнних злочинів. 2022. URL: <https://hrvector.org/podiyi/22-03-09-w-s-a> (дата звернення: 10.12.2024).

10. Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з військовою кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти : науково-практичний посібник / За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України В.В. Сокурєнка. Харків, 2023. 400 с.

11. Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph. / Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. 876 p.

12. Стандарти розслідування воєнних злочинів. Загальна частина. Методологічні рекомендації, 2023. URL: <https://just-group.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/standart-rozsliduvannya-zagalna-chastyna.pdf> (дата звернення: 10.12.2024).

13. Козьменко А., Лебідь В., Крапивін Є., Войнова Н., Сапожнікова О. Міжнародні злочини в Україні: огляд національного розслідування та судової практики. Київ, 2023. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/International_crim_ukr_A4-DLYA-ONLAYN-PUBLIKAT-SIYI-3.pdf (дата звернення: 10.12.2024).

14. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану : науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Дніпро–Львів–Одеса–Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. 80 с.

15. International Criminal Court. Situation in Ukraine. ICC-01/22. URL: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine> (дата звернення: 10.12.2024).

16. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Станом на 12 квітня 2024 року / За заг. ред. Стратонова В.М. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2024. 1208 с. URL: <https://jurkniga.ua/contents/naukovo-praktichniy-komentar-kriminalnogoprocusalnogo-kodeksu-ukrayini.pdf?srsItd=AfmBOorAuoxlglL-WrlyBMzyKyJ3rXbEG5GHeP-VX4XPJSXxbQhZE-v> (дата звернення: 19.12.2024).

17. Грачова О., Лук'янчиков Б. Фіксація та збирання доказів на зруйнованих об'єктах, що постраждали внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. *Протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції в авторській редакції (м. Кропивницький, 27 жовтня 2022 року). Кропивницький, 2022. 369 с.

18. The role of technology in the exposition of war crimes in Ukraine: how the use of cutting-edge technologies and open-sources investigations can expose human rights violations. February 2, 2023. URL: <https://blogs.lse.ac.uk/humanrights/2023/02/02/the-role-of-technology-in-the-exposition-of-war-crimes-in-ukraine-how-the-use-of-cutting-edge-technologies-and-open-sources-investigations-can-expose-human-rights-violations/#:~:text=With%20the%20development%20of%20new,alleged%20perpetrators%20and%20victims%2Fsurvivors> (дата звернення: 10.12.2024).

19. Шевчук В.М., Авдєєва Г.К. Використання технологій штучного інтелекту та спеціальних знань у розслідуванні воєнних злочинів. Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану : монографія / редкол.: В.А. Журавель, Н.С. Кузнецова, О.М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. Харків, 2023. С. 491–503.

REFERENCES:

1. Zlochyiny, vchyneni v period povnomasshtabnoho vtrhnennia RF [Crimes committed during the full-scale invasion of the Russian Federation]. (n.d.). Ofis Heneralnoho prokurora – Office of the Prosecutor General. Retrieved from: <https://www.gp.gov.ua/> [in Ukrainian].

2. Shevchuk, V.M. (n.d.). Kryminalistychnе zabezpechennia rozsliduvannia voiennykh zlochyyniv: tsyfrovizatsiia, innovatsii, perspektyvy [Forensic support for the investigation of war crimes: digitalization, innovations, prospects]. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-302-6-35> [in Ukrainian].

3. Dufeniuk, O.M. (2022). Rozsliduvannia voiennykh zlochyyniv: lohistychni, kryminalistychni ta sudovo-medychni pytannia [Investigation of war crimes: logistical, forensic, and forensic-medical issues]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 4, 369–375. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/88> [in Ukrainian].

4. Kapustina, M.V., Demydova, Ye.Ye., & Latysh, K.V. (2023). Vykorystannia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii pry rozsliduvanni voiennykh zlochyyniv [The use of modern information technologies in the investigation of war crimes]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 4, 564–566. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/134> [in Ukrainian].

5. Orlov, V. (2023). Zastosuvannia shtuchnoho intelektu u rozsliduvanni voiennykh zlochyyniv [The use of artificial intelligence in the investigation of war crimes]. *Protydiia kryminalnym pravoporushenniam na deokupovanykh terytoriiakh: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii* (m. Kropyvnytskyi, October 27, 2023), 172. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10474659> [in Ukrainian].

6. Avdieieva, H.K. (2022). Problemy vykorystannia zasobiv tsyfrovoy kryminalistyky pry rozsliduvanni voiennykh zlochyyniv [Problems of using digital forensic tools in the investigation of war crimes]. *Vykorystannia tsyfrovoy informatsii v rozsliduvanni kryminalnykh pravoporushen: materialy mizhnarodnoho naukovy-praktychnoho kruhloho stolu* (m. Kharkiv, December 12, 2022). Kharkiv: Pravo. <https://doi.org/10.31359/978-966-998-460-9> [in Ukrainian].

7. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III u red. vid 28.03.2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n3027> [in Ukrainian].

8. Harasymiv, O.I., Marko, S.I., & Riashko, O.V. (n.d.). Yak pokaraty voiennykh zlochyntsyv v Ukraini: mekhanizmy vidnovlennia spravedlyvosti [How to punish war criminals in Ukraine: mechanisms for restoring justice]. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-302-6-8> [in Ukrainian].

9. Kravchuk, O., & Bondarenko, M. (n.d.). Dosudove rozsliduvannia voiennykh zlochyyniv [Pre-trial investigation of war crimes]. Retrieved from: <https://hrvector.org/podiyi/22-03-09-w-s-a> [in Ukrainian].

10. Sokurenko, V.V. (ed.). (2023). Rozsliduvannia voiennykh zlochyyniv i poviazanykh z viinoiu kryminalnykh pravoporushen: kryminalno-pravovi, kryminalni protsesualni ta kryminalistychni aspekty [Investigation of war crimes and war-related criminal offenses: criminal law, criminal procedural, and forensic aspects]. Kharkiv [in Ukrainian].

11. Military offences and war crimes: background, theory and practice: collective monograph. / Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. 876 p.

12. Standarty rozsliduvannia voiennykh zlochyyniv. Zahalna chastyna (2023). [Standards for the investigation of war crimes. General part]. Retrieved from: https://justgroup.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/standart-rozsliduvannya_zagalna-chastyna.pdf [in Ukrainian].

13. Kozmenko, A., Lebid, V., Krapyvin, Ye., Voinova, N., & Sapozhnikova, O. (2023). Mizhnarodni zlochyiny v Ukraini: ohliad natsionalnoho rozsliduvannia ta sudovoi praktyky [International crimes in Ukraine: review of national investigations and judicial practice]. Kyiv. Retrieved from: https://www.hel-sinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/International_crim_ukr_A4-DLYA-ONLAYN-PUBLIKATSIYI-3.pdf [in Ukrainian].

14. Hloviuk, I., Drozdov, O., Teteryatnyk, H., Fomina, T., Rohalska, V., & Zavtur, V. (2022). Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannia, sudovoho rozghliadu v umovakh voiennoho stanu [Special regime of pre-trial investigation and judicial review under martial law]. 2nd ed. Dnipro–Lviv–Odesa–Kharkiv [in Ukrainian].

15. International Criminal Court. Situation in Ukraine. (n.d.). ICC-01/22. Retrieved from: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>.

16. Stratonov, V.M. (Ed.). (2024). Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Criminal Procedure Code of Ukraine]. Kyiv: Vydavnychi dim «Profesional». Retrieved from: <https://jurkniga.ua/contents/naukovo-praktychniy-komentar-kryminalnogoprotcesualnogo-kodeksu-ukrayini.pdf> [in Ukrainian].

17. Hrachova, O., & Lukianchykov, B. (2022). Fiksatsiia ta zbyrannia dokaziv na zruinovanykh ob'ektakh, shcho postrazhdaly vnaslidok povnomasshtabnoho vtrhnennia RF [Recording and collecting evidence at destroyed objects affected by the full-scale invasion of the Russian Federation]. *Protydiia kryminalnym pravoporushenniam v umovakh voiennoho stanu: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii* (m. Kropyvnytskyi, October 27, 2022), 369 [in Ukrainian].

18. The role of technology in the exposition of war crimes in Ukraine. (2023, February 2). LSE Human Rights Blog. Retrieved from: <https://blogs.lse.ac.uk/humanrights/2023/02/02/the-role-of-technology-in-the-exposition-of-war-crimes-in-ukraine-how-the-use-of-cutting-edge-technologies-and-open-sources-investigations-can-expose-human-rights-violations/>.

19. Shevchuk, V.M., & Avdieieva, H.K. (2023). Vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu ta spetsialnykh znan u rozsliduvanni voiennykh zlochyyniv [The use of artificial intelligence technologies and special knowledge in the investigation of war crimes]. *Pravnycha nauka ta zakonodavstvo Ukrainy: yevropeyskyi vector rozvytku v umovakh voiennoho stanu: monohrafiia*. Kharkiv, 491–503 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.02.2025

The article was received 10 February 2024